

Centralna Komisja Egzaminacyjna

EGZAMIN MATURALNY OD ROKU SZKOLNEGO 2014/2015

HISTORIA POZIOM ROZSZERZONY

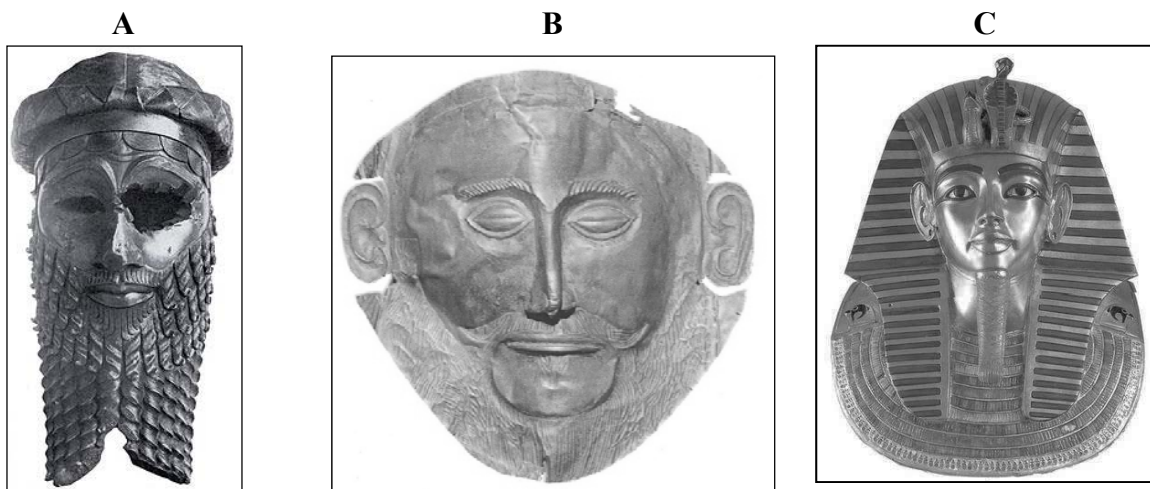
PRZYKŁADOWY ZESTAW ZADAŃ (A1)

Czas pracy 180 minut

GRUDZIEŃ 2013

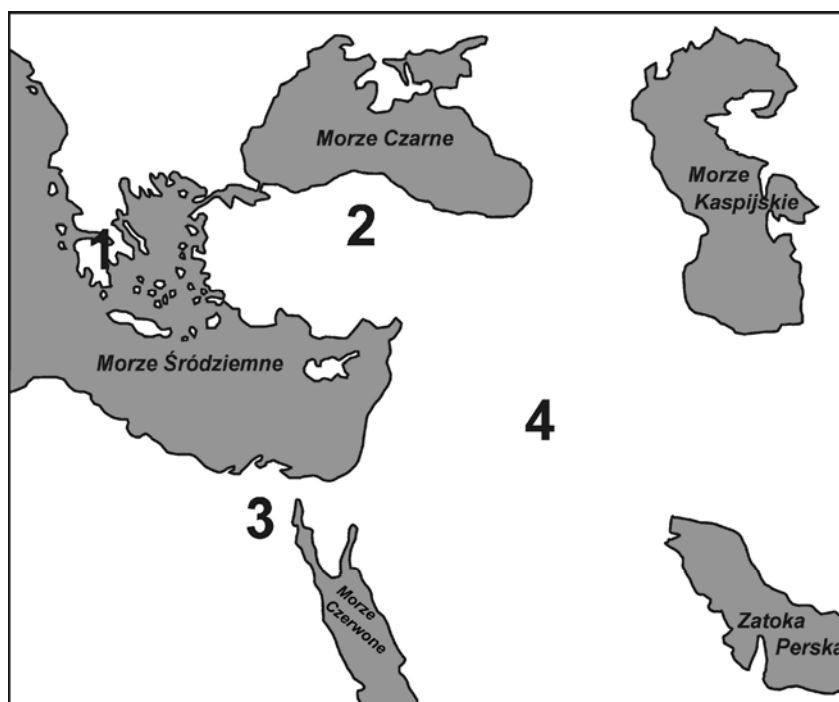
Materiały do zadania 1.

Źródło 1. Obiekty sztuki starożytnej

Źródło: H. Honour, J. Fleming, *Historia sztuki świata*, Warszawa 2006, s. 55, 84, 102.

Źródło 2. Obszary pochodzenia wskazanych obiektów sztuki starożytnej

Na podstawie: *Atlas historyczny świata*, Warszawa 2001, s. 12.

Zadanie 1. (0–1)

Dokończ zdania.

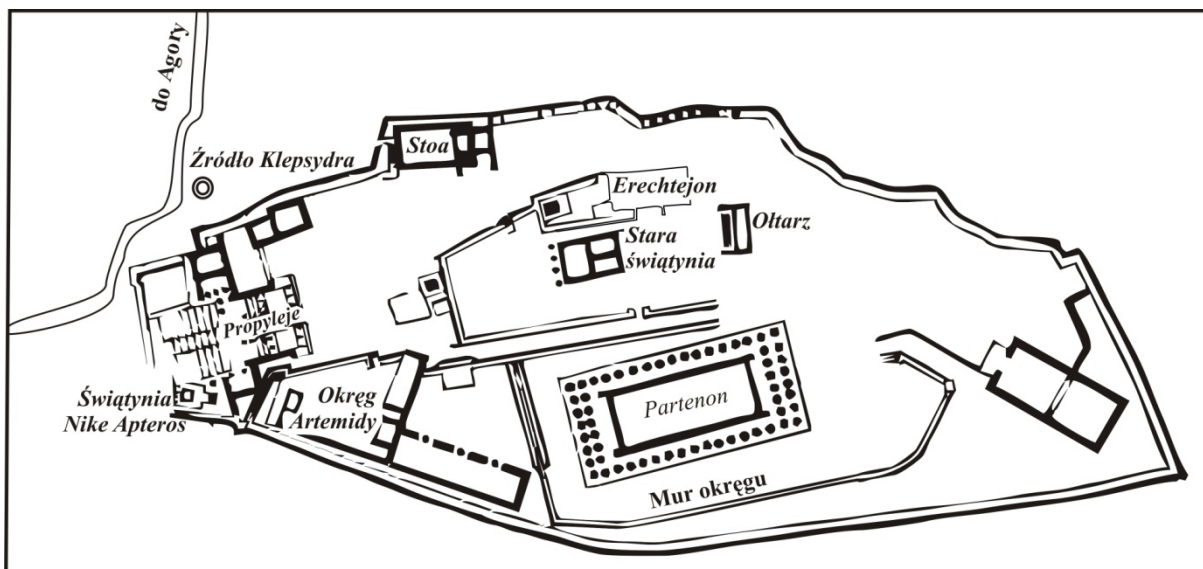
Obiekt A powstał na obszarze oznaczonym na mapie numerem

Obiekt B powstał na obszarze oznaczonym na mapie numerem

Obiekt C powstał na obszarze oznaczonym na mapie numerem

Material do zadania 2.

Plan Akropolu

Na podstawie: J. Dowiat, *Historia dla klasy I liceum ogólnokształcącego*, Warszawa 1975, s. 79.

Zadanie 2. (0–1)

Na podstawie planu Akropolu i własnej wiedzy uzupełnij tekst, wpisując nazwy obiektów w miejsca oznaczone literami A, B, C.

Dziś jest wielkie święto – pierwszy dzień Panatেনajów obchodzonych co cztery lata. Uformował się pochód i ruszył w kierunku Akropolu. Czoło jego wkracza już na szerokie schody. U ich szczytu widać kolumny wspaniałej bramy, zwanej A Procesja zdąża ku najwspanialszej budowli na Akropolu, ku świątyni zwanej B Wszyscy kolejno mogli zajrzeć do wnętrza. Pośrodku na niewielkim podwyższeniu stał olbrzymi, dwunastometrowy posąg bogini. Czy na Akropolu nie było już nic więcej do obejrzenia? Owszem było. Najciekawszy jest prześliczny przedśionek w C Tu zamiast kolumn stoi sześć dziewcząt, które nazwano kariatydami. Tymczasem czoło procesji posunęło się już ku ołtarzowi zbudowanemu pod gołym niebem, aby złożyć ofiary bóstwu.

Na podstawie: A. Klubówna, *Krajobraz z tęczą*, Warszawa 1986, s. 9–16.

Materiały do zadania 3.

Źródło 1. Waleriusz Maksimus¹, *Pamiętnych czynów i powiedzeń ksiąg dziewięć* [fragment]

Z kolei Publiusz Korneliusz Scypion Nazyka², najwspanialsza ozdoba rzymskiej siły, [...] senat przez kilka lat chlubił się nim jako princepsem³; otóż gdy ubiegał się o edylat kurulny jako młodzieniec, mocno uściskał, zwyczajem kandydatów, stwardniałą od pracy rękę jakiegoś wieśniaka i dla żartu spytał go, czy ma zwyczaj chodzić na rękach. Powiedzonko to, podchwyczone przez stojących dookoła, przeciekło do ludu i stało się przyczyną porażki [...] Scypiona. Albowiem wszystkie tribus⁴, sądząc, iż wytykał im on biedę, skierowały swój gniew przeciw jego obelżywemu żartowi. Państwo więc nasze stwarzało wielkich i użytecznych obywateli, poprzez odwodzenie charakterów dobrze urodzonych młodzieńców od pychy. A do urzędów dodawało należne brzemień powagi, nie dopuszczając, by ubiegali się o nie ludzie zbyt pewni siebie.

¹ Pisarz rzymski żyjący w pierwszej połowie I w. n.e.

² Publiusz Korneliusz Scypion Nazyka piastował godność konsula w 162 i 155 r. p.n.e.

³ Princeps senatus – senator, którego nazwisko wpisywano na pierwszym miejscu listy senatorów.

⁴ Tribus – jednostka podziału terytorialnego w starożytnym Rzymie, a zarazem jednostka wyborcza dla przypisanych do niej obywateli.

Źródło: *Wybór źródeł do historii starożytnej*, pod red. A.S. Chankowskiego, Warszawa 1995, s. 136.

Źródło 2. Kwintus Tulliusz Ciceron, *Mały poradnik wyborczy*¹ [fragment]

I.2. Co to za miasto, rozważ, o co się ubiegasz, kim jesteś. Niemal każdego dnia zstępując na Forum, winieneś sobie powtarzać: jestem człowiekiem nowym, ubiegam się o konsulat, oto Rzym. Nowość swego nazwiska wspaniale możesz uświetnić sławą wielkiego mówcy. Zawsze to miało wielkie znaczenie. [...]

V.16. Ubieganie się o urzędy wymaga dwojakiego rodzaju starań: jedne mają zapewnić gorliwość przyjaciół, drugie pozyskać przychylność ludu. [...]

XIII.53. A także w tej kampanii szczególnie baczyć należy, by republika budować mogła na tobie wielkie nadzieje, [...] by senat na podstawie twojego dotychczasowego życia uważał, że i w przyszłości będziesz obrońcą jego autorytetu, by ekwici oraz ludzie zaciężni i zamożni wnosząc z przeszłości widzieli w tobie zwolennika ładu i spokoju, by lud wnioskując choćby z twoich wystąpień w duchu demokratycznym na zgromadzeniach i w sądzie był przekonany, że nie będziesz przeciwny jego interesom. [...]

¹ Dzieło napisał Kwintus Tulliusz Ciceron (102 p.n.e.–43 p.n.e.), gdy jego starszy brat Marek Tulliusz Ciceron (106 p.n.e.–43 p.n.e.) ubiegał się o wybór na urząd konsula.

Źródło: *Wybór źródeł do historii starożytnej*, pod red. A.S. Chankowskiego, Warszawa 1995, s. 138, 141, 150.

Zadanie 3. (0–2)

3.1. Wymień uprawnienie ludu rzymskiego, z którym musieli liczyć się politycy w okresie republiki.

.....

3.2. Podaj umiejętności, które – według autorów tekstów – powinni posiadać kandydaci do urzędów w Rzymie republikańskim.

.....

.....

.....

Materiał do zadania 4.**Fragment 1. Akt cesarski**

Ja, [...] z Bożej łaski cesarz rzymski Augustus, [...] odstępuję Świętemu Kościołowi katolickiemu wszelką inwestyturę za pomocą pierścienia i pastorału, zgadzając się we wszystkich kościołach mego królestwa lub cesarstwa na kanoniczny wybór i wolną konsekrację. [...] A we wszystkich sprawach, w których Św[ięty] Kościół Rzymski zażąda ode mnie pomocy, wiernie go wesprę, w tych zaś sprawach, w których skargę przede mną wytoczy, wymierzę mu należną sprawiedliwość.

Fragment 2. Akt papieski

Ja, [...] biskup, sługa sług Bożych, Tobie [...], z Bożej łaski cesarzowi rzymskiemu Augustowi, zezwalam, aby wybory biskupów i opatów królestwa niemieckiego, którzy podlegają królestwu, dokonywały się w Twojej obecności [...], w ten sposób, abyś w razie wynikłej między stronami niezgody, za radą lub wyrokiem metropolity i biskupów z tejże prowincji, rozsądniejszej stronie udzielił swej zgody i pomocy. Wybrany zaś niechaj otrzyma od Ciebie za pomocą berła lenna i to, co Ci z tego tytułu wedle prawa winien będzie, niech wypłaci.

Źródło: Teksty źródłowe do nauki historii w szkole, nr 6, Warszawa 1959, s. 21–22.

Zadanie 4. (0–2)

4.1. Wyjaśnij, co było istotą sporu, który zakończony został cytowanymi aktami.

.....

.....

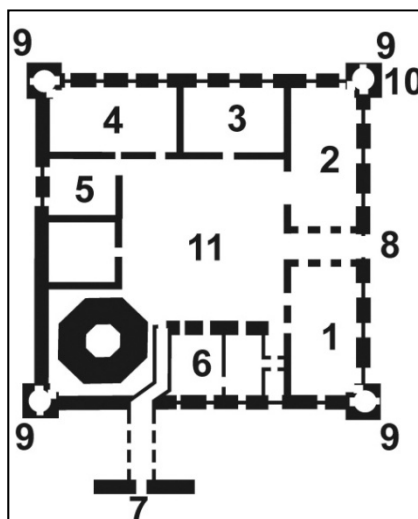
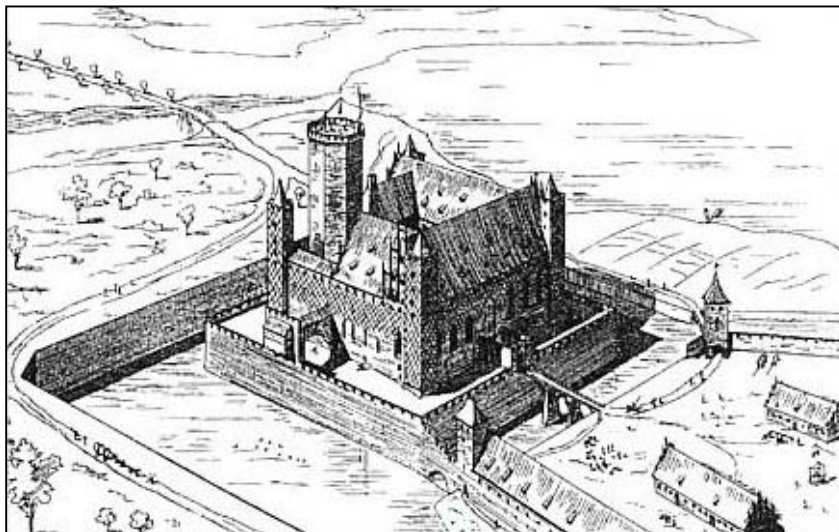
.....

4.2. Podaj stosowaną w historiografii nazwę porozumienia, którego dotyczą zacytowane akty.

.....

Materialy do zadania 5.

Rekonstrukcja i plan obiektu architektonicznego w Radzynie Chelmińskim

Legenda do planu:

1 – kapitułarz (sala zebrań), 2 – kaplica, 3 – refektarz (jadalnia), 4 – dormitorium (sypialnie), 5 – infirmeria (szpital), 6 – mieszkanie przełożonego konwentu, 7 – gdanisko (wieża latrynowa), 8 – brama z izbą strażniczą, 9 – narożne wieże, 10 – wieża z zakrystią, a powyżej skarbcem, 11 – dziedziniec.

Na podstawie: [...] *Pomocnik historyczny Polityki*, 4/2010, s. 64–65.

Zadanie 5. (0–1)

Udowodnij, odwołując się do rekonstrukcji i planu, że zamek w Radzynie Chelmińskim należał do zakonu krzyżackiego.

.....

.....

.....

.....

Materiały do zadania 6.

Źródło 1. Fragment *Polski Piastów* Pawła Jasienicy

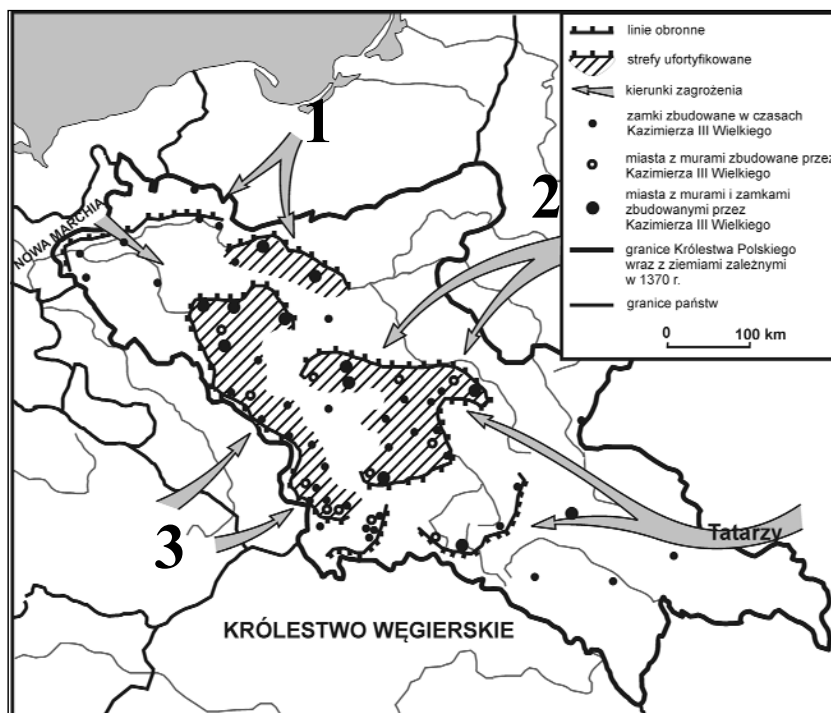
Jeśli na mapie Polski oznaczyć czerwonymi punktami zamki i inne warownie wzniesione za Kazimierza, ujrzymy rezultat rozważnego i uplanowanego działania. Materialne środki kraju zużyto w sposób znamionujący głęboką wiedzę o nim, namysł wszechstronny, spokojny i celowy. To nie była robota dla pozoru i rozgłosu. Przygotowali ją ludzie, którzy naprawdę umieli myśleć o państwie.

Na północy długie pasmo fortec broniło i tak trudnych do przebycia bagien Noteci, gdzie zagrażać mogli Brandenburczycy [...]. Od zachodu strzegł kraju wał niezwykle mocny, podwójny pas twierdz kończący się na południu istnym koliskiem wokół Krakowa. [...] Daleko ku Dniestrowi wysunięte miasta i grody Rusi Czerwonej stanowiły przeszkodę na szlakach pochodów tatarskich.

Wiele obszarów kraju pozostawało na zewnątrz tych linii. Broniły ich pojedyncze, świeżo postawione twierdze lub też stare kasztele. Jednakże zasadnicze pasy umocnień obmyślono i zbudowano tak, żeby zasłonić najżyźniejsze i najgęściej zaludnione strony.

Źródło: P. Jasienica, *Polska Piastów*, Warszawa 1989, s. 332–333.

Źródło 2. Mapa. System obronny Polski za Kazimierza Wielkiego

Na podstawie: *Encyklopedia szkolna. Historia*, Warszawa 2006, s. 210.

Zadanie 6. (0–2)

6.1. Udowodnij, że opinia na temat systemu obronnego Polski za Kazimierza Wielkiego, wyrażona przez Pawła Jasienicę, znajduje potwierdzenie na mapie.

.....

.....

.....

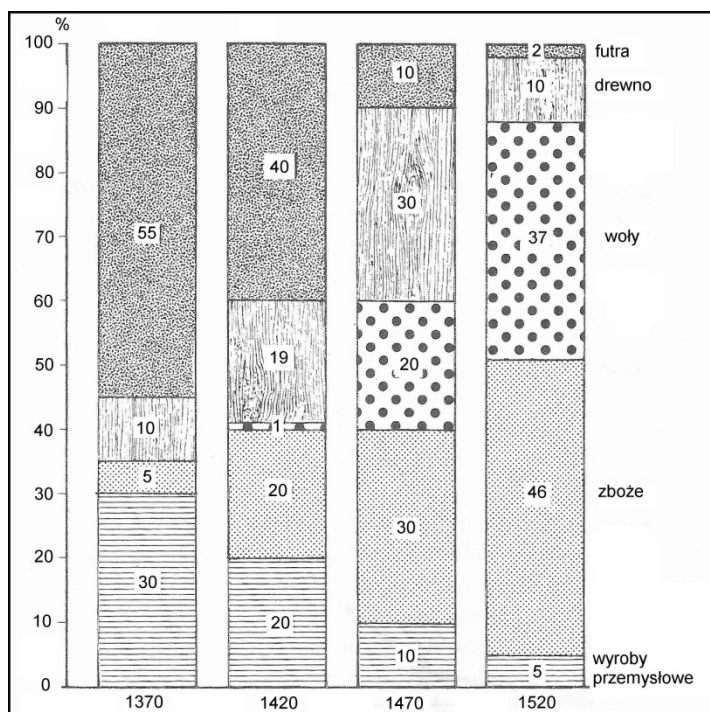
6.2. W czasach Kazimierza Wielkiego zagrożeniem dla państwa polskiego byli – między innymi – Tatarzy i Marchia Brandenburska. Numerami 1, 2, 3 oznaczono na mapie inne zagrożenia. Uzupełnij tabelę.

Numer na mapie	Zagrożenie
1	
2	
3	

Materiał do zadania 7.

Wykres. Struktura wywozu z Polski głównych towarów w latach 1370–1520

Więcej materiałów na lern.one

Źródło: H. Samsonowicz, J. Tazbir, T. Łepkowski, T. Nałęcz, *Polska. Losy państwa i narodu do 1939 roku*, Warszawa 2003, s. 125.

Zadanie 7. (0–2)

Sformułuj wniosek dotyczący zmiany udziału zboża w strukturze eksportu towarów z Polski w latach 1370–1520. Wyjaśnij, jaka mogła być przyczyna tej zmiany.

Wniosek

.....

.....

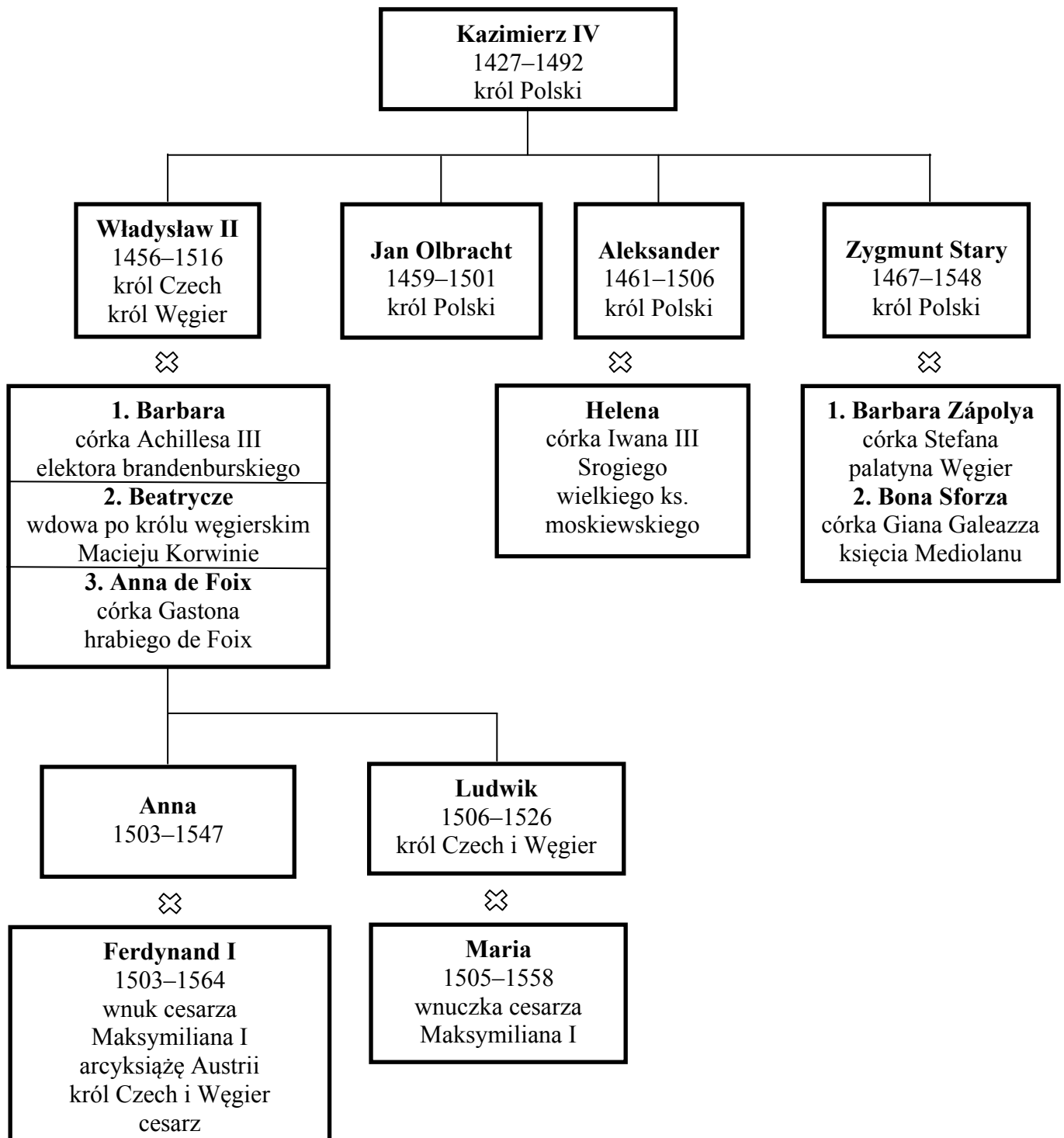
Przyczyna

.....

.....

Materiały do zadania 8.

Źródło 1. Tablica genealogiczna Jagiellonów [fragment]

⚭ Oznacza małżeństwo.

Na podstawie: *Europa Jagiellonica 1386–1572. Sztuka i kultura w Europie Środkowej za panowania Jagiellonów. Przewodnik po wystawie*, red. J. Fajt, Warszawa 2013, s. 24–25.

Źródło 2. Fragment opracowania historycznego

Na ocenie traktatów wiedeńskich u tych nowożytnych badaczy polskich, którzy poddawali krytyce stanowisko Zygmunta zaciążyła znajomość późniejszych wydarzeń, poczynając od katastrofy Mohacza, a kończąc na tragedii rozbiorów. Z niej wynikały ujemne opinie o decyzji podwójnych małżeństw. Podyktowane były one oceną skutków traktatów wiedeńskich dla państw Europy Środkowej, a pośrednio i Polski.

Źródło: K. Baczkowski, *Zjazd wiedeński 1515. Geneza, przebieg i znaczenie*, Warszawa 1975, s. 218.

Zadanie 8. (0–2)

8.1. Wymień małżeństwa, o których wspomina autor źródła 2.

.....

.....

8.2. Podkreśl poprawne dokończenie zdania.

Rezultat bitwy, o której mowa w źródle 2., oznaczał dla dynastii Jagiellonów

- A. umocnienie unii personalnej z Węgry i Czechami.
- B. utratę tronu węgierskiego na rzecz Andegawenów.
- C. wygaśnięcie węgiersko-czeskiej linii Jagiellonów.
- D. osłabienie wpływów niemieckich w środkowej Europie.

Materiały do zadania 9.

Źródło 1. Fotografie

Źródło: *Historia powszechna. POLSKA I ŚWIAT*, t. 6, *Historia Polski II. 1586–1831*, Warszawa 2007, s. 215, 226.

Źródło 2. Fragment opracowania historycznego

Kolumna rezerwowana była dla postaci Chrystusa, Madonny i świętych. [...] W wypadku naszego pomnika po raz pierwszy w nowożytnej Europie na kolumnie postawiony został świecki władca. Tym samym kolumna [...], uświęcając w tak szczególny sposób majestat króla, stała się pomnikiem szczególnej chwały ziemskiej i niebieskiej.

Źródło: *Historia powszechna. POLSKA I ŚWIAT*, t. 6, *Historia Polski II. 1586–1831*, Warszawa 2007, s. 226.

Zadanie 9. (0–2)

9.1. Rozstrzygnij, czy podane zdania (1–3) są prawdziwe, czy fałszywe. We właściwe miejsce w tabeli wpisz znak X.

		Prawda	Falsz
1.	Pomnik jest poświęcony pierwszemu królowi Polski z dynastii Wazów.		
2.	Pomnik został wzniesiony dla uczczenia powrotu Wazów na tron szwedzki.		
3.	Przyjęta forma pomnika władcy była powszechnie stosowana w baroku.		

9.2. Wyjaśnij symboliczne znaczenie atrybutów, które władca trzyma w dłoniach.

.....

.....

.....

Materiały do zadania 10.

Źródło 1. Raport nuncjusza papieskiego w Wenecji z 18 września 1683 r. do kardynała sekretarza stanu Alderano Cibo [fragment]

Szybko rozeszła się wiadomość radosna w Wenecji i objęła całe miasto. Zaraz zgromadziły się wielkie tłumy ludzi ze szlachty, jak też innych stanów, które przelewały się przez pałac posła cesarskiego hr. Franciszka Thurn Valsassina, dając wyraz swej radości i składając gratulacje [...].

Kupcy mieli dzisiaj wszystkie sklepy zamknięte: zbierano wszystko, co się dało, aby ogień triumfalne podsycać. Głośno i zgiełkliwie wiwatowano na cześć Jego Świątobliwości, cesarza i króla polskiego. Zabrzmiały dzwony katedry św. Marka dla uczczenia zwycięstwa, zaczęły uderzać w dzwony na wszystkich wieżach kościelnych. Z okrętów zagrzmiały salwy armatnie, a przykład ten naśladowały wszystkie barki na lagunach. Wszyscy bez różnicy godności i stanu, upojeni radością składali sobie gratulacje.

Źródło: *Historia nowożytna 1648–1789. Wybór tekstów*, oprac. K. Piwarski, Warszawa 1954, s. 114–115.

Źródło 2. Medal wybity z okazji utworzenia *Ligi Świętej*

Postacie na medalu: INNOCENTY XI PAPIEŻ, LEOPOLD I CESARZ, JAN III KRÓL, MARCANTONIO GIUSTINIAN DOŻA WENECKI

Źródło: <http://wilanow-palac.pl/galeria/16320/0/foto/0> [dostęp 22.07.2013].

Zadanie 10. (0–2)

10.1. Wymień wydarzenie, które stało się powodem powszechnej radości w Wenecji.

.....

10.2. Wyjaśnij, dlaczego zawarty sojusz przyjął nazwę *Liga Święta*.

.....

.....

Materiały do zadania 11.

Źródło 1. Katarzyna II do księcia Grzegorza Potemkina, 29 lipca 1791 r. [fragment]

Przemiana rządu w Polsce, jeżeli tylko nabierze stałej siły i działalności, nie może być korzystną dla jej sąsiadów; to rzecz niewątpliwa. [...]

Lecz skoro niechętni tej reformie, generał-artylarii Potocki i hetman polny Rzewuski, nie tając swego sposobu myślenia, chcą i sądzą koniecznym rozpocząć swe działania niezwłocznie, ażeby nie dać ustalić się zmianom w ich ojczyźnie dokonany; to w takim stanie rzeczy niepodobna i nam opóźniać pomocy naszej. Potrzeba jednak, aby oni sami dali temu początek zebraniem przychylnego i poważnego stronnictwa [...].

Roztropność nakazuje nam wielką oględność na dwór berliński, aby o ile można starać się powstrzymać go od wystąpienia przeciwko nam, dopóty przynajmniej, dopóki stronnictwo nasze w Polsce nie wzmocni się w ludzi i w środki.

Trudno obrachować, jaki będzie wypadek dzisiejszych naszych zabiegów, lecz jeżeli z pomocą Wszechmocnego, na naszą stronę rezultat wypadnie, to dwojakiego rodzaju korzyści mogą dla nas wypaść: albo obalając teraźniejszą formę rządu i przywracając dawną polską wolność, zapewnimy tym samym na dalsze czasy państwu naszemu spokój zupełny; albo, gdyby król pruski okazał nieprzełamaną chciwość, zmuszeni będziemy [...] zezwolić na nowy podział Polski [...].

Źródło: *Historia Polski 1764–1795. Wybór tekstów*, oprac. J. Michalski, Warszawa 1954, s. 156–158.

Źródło 2. Wypowiedź starosty Gadulskiego z *Powrotu posła Juliana Ursyna Niemcewicza*

Przedtem bez żadnych intryg, bez najmniejszej zdrady,
Jeden poseł mógł wstrzymać sejmowe obrady,
Jeden ojczyzny całej trzymał w ręku wagę,
Powiedział: „nie pozwalam”, i uciekł na Pragę.
Cóż mu kto zrobił: jeszcze, że tak przedni wniosek
Miał promocje i dostał czasem kilka wiosek.
Dzisiaj co kto dostanie? Nowomodne głowy
Chcą robić jakieś straże, jakiś sejm gotowy,
Czyste do despotyzmu otwierają pole. [...]
To śmieszne jakieś względy na prawa człowieka,
To zawody sumienia, to delikatności,
To jakieś szanowanie świętych praw własności –
Za naszych czasów na to wszystko nie zważano,
Wszyscy byli kontenci, robiono, co chciano. [...]

Źródło: J.U. Niemcewicz, *Powrót posła*, Kraków, 2003, s. 14–15.

Zadanie 11. (0–3)

11.1. Wyjaśnij, co Katarzyna II nazwała *teraźniejszą formą rządu*.

.....

.....

11.2. Rozstrzygnij, czy starosta Gadulski przyłączyłby się do grona zwolenników *teraźniejszej formy rządu* w Rzeczypospolitej, o której wspomina Katarzyna II. Odpowiedź uzasadnij.

.....

.....

.....

11.3. Rozstrzygnij, czy starosta Gadulski był zwolennikiem, czy przeciwnikiem idei oświeceniowych. Odpowiedź uzasadnij.

.....

.....

.....

Materiały do zadania 12.**Źródło 1. Dekret berliński z 1806 r. [fragment]**

[...] Dlatego rozporządziliśmy co następuje: [...]

Art. II. Wszelki handel i wszelka korespondencja z wyspami brytyjskimi są wzbronione.

Art. III. Każdy poddany angielski wszelkiego stanu i zawodu, którego w krajach opanowanych zastaną nasze wojska albo naszych sojuszników, stanie się jeńcem wojennym.

Źródło: *Teksty źródłowe do nauki historii w szkole*, nr 26, Warszawa 1960, s. 35.

Źródło 2. Fragment opracowania historycznego

Ograniczenia eksportu zboża spowodowały pojawienie się znacznych jego nadwyżek, na które trudno było znaleźć nabywcę. Po wysokich cenach na nie, utrzymujących się dzięki europejskiej koniunkturze w latach 1800–1806, pozostało wkrótce jedynie wspomnienie – pszenica na rynku warszawskim staniała w ciągu pięciu następnych lat o 40%, żyto o 48%. Wraz z nimi malały dochody ziemian i wartość majątków ziemskich. W warunkach słabo rozwiniętego rynku wewnętrznego dochodowość folwarków, nastawionych przede wszystkim na produkcję zbożową, uzależniona była od koniunktury zewnętrznej i możliwości eksportu.

Źródło: J. Czuby, *Księstwo Warszawskie (1807–1815)*, Warszawa 2011, s. 296.

Zadanie 12. (0–2)

12.1. Podaj nazwę rozwiązania politycznego i ekonomicznego, które zostało wprowadzone w Europie dekretem berlińskim z 1806 r.

.....

12.2. Czy na podstawie informacji podanych w źródle 2. można wnioskować, że dekret berliński obowiązywał także w Księstwie Warszawskim? Odpowiedź uzasadnij.

.....

.....

.....

Materiał do zadania 13.**Mowa cara Aleksandra II wygłoszona w Warszawie w maju 1856 r. [fragment]**

Jesteście bliscy sercu mojemu równie, jak [...] inni moi poddani rosyjscy; lecz żądam, aby porządek, ustalony przez mego ojca, w niczym nie został naruszony. Dlatego też, panowie, przede wszystkim, porzućcie marzenia, porzućcie marzenia! Potrafię, bowiem poskromić porywy tych, co zechcą żyć nimi dalej, potrafię przeszkodzić temu, aby ich marzenia nie wykraczały poza granice ich wyobraźni. [...] To, co zrobił mój ojciec, dobrze zrobił, i ja to utrzymam.

Źródło: *Wiek XIX w źródłach. Wybór tekstów źródłowych z propozycjami metodycznymi dla nauczycieli historii, studentów i uczniów*, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, Warszawa 1998, s. 228–229.

Zadanie 13. (0–1)

Czy – do wybuchu powstania styczniowego – ostrzeżenie, które sformułował car, przerodziło się w czyn, czy też pozostało tylko ostrzeżeniem? Odpowiedź uzasadnij.

.....

.....

.....

.....

.....

Materiały do zadania 14.

Źródło 1. List polityka austriackiego, kanclerza Klemensa von Metternicha do ambasadora Prus w Wiedniu, lipiec 1847 r. [fragment]

Austria jest państwem, którego zwierzchności podlegają ludy różnych narodowości; lecz jako państwo ma tylko jedną narodowość. Jest to [narodowość] niemiecka – jest nią dzięki historii, ponieważ na niej spoczywa ciężar rządzenia państwem i wprowadzania postępu cywilizacyjnego.

Źródło 2. List historyka czeskiego Františka Palackiego z 1848 r. [fragment]

Żaden naród na świecie nie jest uprawniony, by żądać dla swej korzyści poświęcenia ze strony sąsiadów, żaden nie jest zobowiązany, by dla dobra sąsiadów poświęcać samego siebie. Natura nie dzieli narodowości ani na panujące, ani na podległe. Metternich przegrał nie tylko dlatego, że był najżarliwszym nieprzyjacielem wolności, ale także dlatego, że był nieprzejednanym wrogiem wszystkich słowiańskich narodowości w Austrii.

Źródło: G. Szelańska, *Historia. Dzieje nowożytne i najnowsze 1815–1870*, Warszawa 1993, s. 101.

Zadanie 14. (0–1)

Rozstrzygnij, czy podane zdania (1–3) są prawdziwe, czy fałszywe. We właściwe miejsce w tabeli wpisz znak X.

		Prawda	Falsz
1.	Autorzy obu źródeł podobnie rozumieli relacje między narodami żyjącymi w tym samym państwie.		
2.	Autor źródła 1. jest zwolennikiem reorganizacji cesarstwa Habsburgów w monarchię dualistyczną.		
3.	Autor źródła 2. wyraża aspiracje polityczne Słowian żyjących w monarchii habsburskiej.		

Materiały do zadania 15.**Źródło 1. Fragment powieści Władysława Reymonta¹**

Łódź żyła teraz szalonym życiem, tętniała gorączką rozrostu, budowała się z pośpiechem, zdumiewała nieustającą potęgą, nagromadzeniem sił, wylewających się niepowstrzymanym potokiem aż w pola, bo tam, gdzie przed kilku laty jeszcze rosły zboża i pasły się krowy – zaczynały wyrastać całe ulice nowych domów, fabryk, interesów [...].

Miasto było podobne do olbrzymiego wiru, w którym kotłowali ludzie, fabryki, materiały [...], a wszystko to wirowało z szalonym pośpiechem [...].

¹ Powieść ukazywała się w odcinkach w łódzkim „Kurierze Codziennym” w latach 1897–1898.

Źródło: W.S. Reymont, *Ziemia obiecana*, Łódź 1987, s. 260.

Źródło 2. Tabela. Zmiany liczby ludności Łodzi w latach 1882–1914

Rok	Liczba ludności Łodzi (w tysiącach)
1882	96,6
1890	125,2
1898	255,0
1903	329,0
1905	343,0
1909	394,0
1911	423,7
1913	478,0
1914	477,9

Na podstawie: K.R. Kowalczyński, *Łódź przełomu wieków XIX/XX*, Łódź 2008, s. 15.

Zadanie 15. (0–2)

15.1. Czy spostrzeżenia Reymonta o rozwoju gospodarczym Łodzi znajdują potwierdzenie w danych statystycznych? Odpowiedź uzasadnij.

.....

.....

.....

15.2. Podaj nazwę gałęzi przemysłu, która wpłynęła najbardziej na rozwój gospodarczy Łodzi w omawianym okresie.

.....

Materiał do zadania 16.

Fotografia. W fabryce amunicji [1915 r.]

Źródło: G. Chomicki, L. Śliwa, *Wiek XIX. Teksty źródłowe. Tematy lekcji i zagadnienia do historii w szkole średniej*, Kraków 2001, ilustracja 18.

Zadanie 16. (0–1)

Wyjaśnij wpływ wydarzeń politycznych – z okresu, w którym wykonano fotografię – na pozycję kobiet w społeczeństwie.

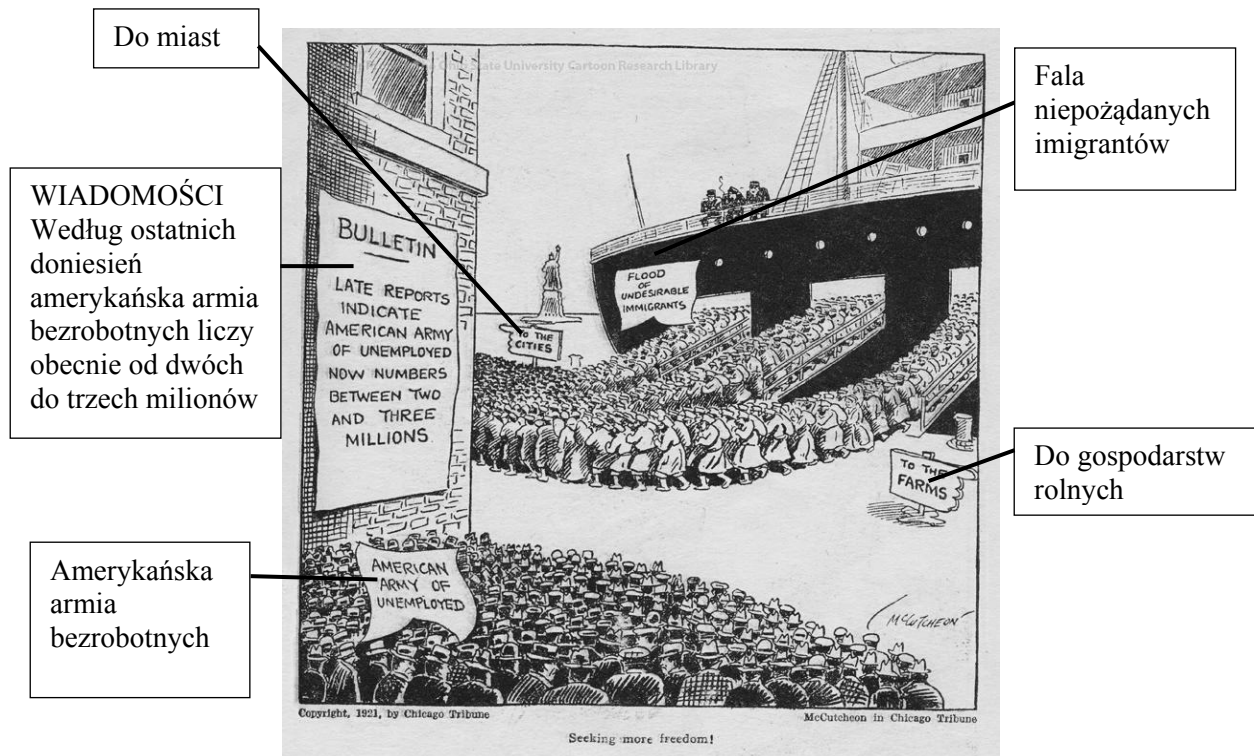
.....

.....

.....

Materiał do zadania 17.

Rysunek satyryczny opublikowany w „Chicago Tribune” w lutym 1921 r.

Podpis: W poszukiwaniu większej wolności

Źródło: <http://hti.osu.edu/opper/lesson-plans/immigration/images/seeking-more-freedom> [dostęp: 14.07.2013].

Zadanie 17. (0–2)**17.1. Podkreśl falszywe dokończenie zdania.**

Autor rysunku sugeruje, że

- A. bezrobocie w USA może wzrosnąć na skutek napływu imigrantów.
- B. imigranci zamierzają podjąć pracę we wszystkich sektorach gospodarki amerykańskiej.
- C. imigranci stanowią zagrożenie dla osób już zatrudnionych w amerykańskiej gospodarce.
- D. polityka migracyjna rządu może mieć wpływ na wzrost bezrobocia w USA.

17.2. Podkreśl poprawne dokończenie zdania.

W roku opublikowania rysunku *amerykańska armia bezrobotnych* była – między innymi – wynikiem

- A. sformułowania i zastosowania doktryny Monroe.
- B. wojny secesyjnej i zniesienia niewolnictwa.
- C. restrukturyzacji gospodarki po I wojnie światowej.
- D. wprowadzenia polityki tzw. Nowego Ładu – New Deal.

Material do zadania 18.

Fragment opracowania historycznego

Przez dziesięciolecia wokół Wielkiego Głodu utrzymywała się – nie tylko w Związku Radzieckim, co było oczywiste, ale i na Zachodzie – swoista zmowa milczenia. [...]

Poszczególne rządy zachodnie postanowiły zachować milczenie, kierując się odmiennymi przesłankami. Dla Paryża niewątpliwie decydującym czynnikiem był wzrost zagrożenia ze strony – hitlerowskich już wówczas – Niemiec. Nowa sytuacja międzynarodowa zmuszała Francuzów do szukania na Wschodzie silnego sojusznika, którym w powszechnej opinii mógł być Związek Radziecki. Na unormowaniu stosunków z ZSRR i przyciągnięciu tego państwa do współpracy w ramach Ligi Narodów zależało również Wielkiej Brytanii. W kalkulacjach Londynu olbrzymią rolę grały jednak względy ekonomiczne. [...] Warto przypomnieć, iż [...] Wielka Brytania, pogrążona w kryzysie gospodarczym, w znacznym stopniu uzależniła się od dostaw z ZSRR, stając się głównym importerem taniej żywności (przede wszystkim zboża) i surowców sowieckich. [...]. Amerykańska interwencja w sprawie głodu na Ukrainie wydawała się szczególnie niewskazana w związku z pieczołowicie przygotowywanym nawiązaniem stosunków dyplomatycznych pomiędzy USA a Związkiem Radzieckim.

Źródło: *Polska. Ukraina. Osadczuk*, pod red. B. Berdychowskiej i O. Hnatiuk, Lublin 2007, s. 214, 216–217.

Zadanie 18. (0–1)

Podkreśl poprawne dokończenie zdania i uzasadnij odpowiedź.

W tekście opisano reakcję państw zachodnich na wydarzenie, do którego doszło w

- A. pierwszej dekadzie XX wieku.
- B. drugiej dekadzie XX wieku.
- C. trzeciej dekadzie XX wieku.
- D. czwartej dekadzie XX wieku.

Uzasadnij wybór, odwołując się do tekstu.

.....

.....

.....

.....

Materiały do zadania 19.**Źródło 1. Pierwsze strony dzienników urzędowych wydawanych w Polsce w XX w.****A****B****C**Źródło: T. Maciejewski, *Historia ustroju Polski*, Koszalin 1998, wkładka z fotokopiami.**Źródło 2. Ustawa [...] o wykonaniu reformy rolnej [fragment]**

Art. 1. Ustrój rolny [...] oparty będzie na silnych, zdrowych i zdolnych do wydajnej produkcji gospodarstwach różnego typu i wielkości, stanowiących prywatną własność ich posiadaczy. [...]

Art. 2.1) Na cele wskazane w art. 1. ustawy będą obowiązkowo parcelowane grunty z poniżej wymienionych nieruchomości ziemskich [...]:

a) stanowiących własność Skarbu Państwa [...]. W szczególności jako dobra państwowe traktowane będą: ziemie b. państw zaborczych, ich rodzin panujących i członków tych rodzin, a to zgodnie z postanowieniami odnośnych traktatów międzynarodowych [...].

Źródło: S. Rogowski, *Historia ustroju i prawa w Polsce. Wybór źródeł*, Warszawa 2006, s. 129.

Zadanie 19. (0–1)

Przyporządkuj zacytowany akt prawny właściwemu dziennikowi urzędowemu, w którym powinien być ogłoszony, podając odpowiednie oznaczenie literowe (A, B lub C). Uzasadnij swój wybór, odwołując się zarówno do strony tytułowej dziennika urzędowego, jak i do źródła 2.

Dziennik urzędowy

Uzasadnienie

.....

.....

.....

Material do zadania 20.

Pablo Picasso mieszkał w okupowanym przez Niemców Paryżu. Gestapo nękało słynnego malarza o lewicowych przekonaniach przesłuchaniami i rewizjami. W trakcie jednej z nich gestapowiec dostrzegł zdjęcie obrazu *Guernica* i zapytał:

– *To pana dzieło?*

– *Nie, wasze* – odparł Picasso.

Źródło: B. Borucki, W. Kalwat, *Historia [...]*,
Warszawa 2011, s. 130.

Zadanie 20. (0–1)

Wyjaśnij sens słów wypowiedzianych przez artystę.

.....

.....

.....

Material do zadania 21.

Rysunek satyryczny z 1952 r.

FRAZESY

POKÓJ
OBRONA
ROZBROJENIE

I ... BAZY

Źródło: <http://sammlungenarchive.zhdk.ch/view/objects/asitem> [dostęp 24.06.2013].

Zadanie 21. (0–3)

Wyjaśnij wymowę propagandową rysunku satyrycznego, interpretując jego elementy graficzne.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Materiał do zadania 22.**Wspomnienia Andy Rottenberg, historyka sztuki [fragment]**

Edzik narysował patykiem kółko na żwirze alejki, a w jego centrum umieścił czekoladkę. – *Chcesz czekoladkę?* – zapytał jakoś wyzywająco. – *Chcę* – odpowiedziałam, choć ton jego głosu wydał mi się zastanawiający, i wyciągnęłam dłoń. Wtedy Edzik trzepnął mnie w nią z rozmachem, wykrzykując: – *Ręce precz od Korei!*

Źródło: B. Brzostek, *Świat na niby*, „Mówią Wieki”, 2013, nr 7, s. 55.

Zadanie 22. (0–1)

Podkreśl poprawne dokończenie zdania.

Edzik mógł usłyszeć przytoczone hasło propagandowe najwcześniej w roku

- A. 1945.
- B. 1950.
- C. 1955.
- D. 1960.

Materiały do zadania 23.**Źródło 1. Posłanie I Krajowego Zjazdu Delegatów NSZZ „Solidarność” do ludzi pracy Europy Wschodniej, 8 IX 1981 r.**

Delegaci zebrani w Gdańsku na pierwszym Zjeździe Delegatów Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność” przesyłają robotnikom Albanii, Bułgarii, Czechosłowacji, Niemieckiej Republiki Demokratycznej, Rumunii, Węgier i wszystkich narodów Związku Radzieckiego pozdrowienia i wyrazy poparcia.

Jako pierwszy niezależny związek zawodowy w naszej powojennej historii głęboko czujemy wspólnotę naszych losów. Zapewniamy, że wbrew kłamstwom szerzonym w waszych krajach jesteśmy autentyczną, 10-milionową organizacją pracowników, powstałą w wyniku robotniczych strajków. Naszym celem jest walka o poprawę bytu wszystkich ludzi pracy. Popieramy tych z was, którzy zdecydowali się wejść na trudną drogę walki o wolny ruch związkowy. Wierzymy, że już niedługo wasi i nasi przedstawiciele będą mogli spotkać się w celu wymiany związkowych doświadczeń.

Źródło: Z „Solidarnością” do wolności, Materiały dla ucznia, oprac. K. Rembacka, Szczecin – Warszawa 2011, s. 75.

Źródło 2. Zapis wypowiedzi Leonida Breżniewa w rozmowie ze Stanisławem Kanią przekazany Jánosowi Kádárowi, 11 IX 1981 r.

Breżniew: Witaj Stanisławie! Przekazano mi, że chcesz ze mną porozmawiać. Słucham.

(Po informacji Stanisława Kani). [...]

Breżniew: „Solidarności” stało się ciasno w granicach samej Polski. Usiłuje ona narzucić swoje buntownicze pomysły sąsiednim państwom, mieszać się do ich spraw wewnętrznych. Tylko w ten sposób ocenić można *Odezwę do narodów Europy Środkowo-Wschodniej*, którą uchwalono na zjeździe „Solidarności”. Dokument ten zawiera niewiele słów, ale wszystkie one mają ten sam cel. Jego autorzy chcieliby wywołać niepokoje w krajach socjalistycznych, pobudzić grupki różnego rodzaju odszczepieńców. Nie wiem, co macie zamiar uczynić w związku z tym prowokacyjnym wybrykiem, ale wydaje mi się konieczne dać mu godny odpór.

Źródło: *Przed i po 13 grudnia. Państwa bloku wschodniego wobec kryzysu w PRL 1980–1982*, t. 2, pod red. Ł. Kamińskiego, Warszawa 2007, s. 218.

Zadanie 23. (0–2)**23.1. Wymień idee, jakie propagowało *Posłanie do ludzi pracy Europy Wschodniej*.**

.....

.....

.....

23.2. Wyjaśnij, jak Leonid Breżniew oceniał *Posłanie do ludzi pracy Europy Wschodniej*.

.....

.....

.....

Zadanie 24. (0–12)

Zadanie zawiera pięć tematów. Wybierz jeden z nich do opracowania.

1. Porównaj ustroje polityczne Sparty i Aten w V w. p.n.e. Wykaż podobieństwa i różnice. W pracy wykorzystaj załączone materiały.
2. We współczesnej historiografii państwa Europy Środkowo-Wschodniej określa się też mianem *młodszej Europy*. Rozstrzygnij słuszność tego stwierdzenia w odniesieniu do średniowiecznych dziejów Czech, Polski i Węgier.
3. *Jeżeli Zygmunt I szeregiem posunięć politycznych dowiódł, jak bardzo ceni nasz dostęp do morza (miał powiedzieć w 1519 r., że woli utracić część Litwy niż Gdańsk), jeżeli ugruntował polską politykę pomorską, to jego następcy należy się świadectwo, że stworzył polską politykę bałtycką.*
W. Konopczyński, *Dzieje Polski nowożytnej*, tom I, Warszawa 1986, s. 122.
Przedstaw i oceń politykę morską ostatnich Jagiellonów.
4. Scharakteryzuj sytuację gospodarczą Galicji w drugiej połowie XIX i na początku XX wieku. W pracy wykorzystaj załączone materiały.
5. Oceń znaczenie polskich działań dyplomatycznych w kształtowaniu granic II Rzeczypospolitej w latach 1918–1923.

Materiały źródłowe do tematu 1.**Źródło A. Herodot o Sparcie**

Jak jednak utrzymują sami Lacedemończycy, przyniósł go [ustrój państwa] Likurg z Krety, kiedy był opiekunem Leobotesa, swego siostrzeńca i króla Spartiatów. Skoro bowiem tylko został opiekunem, przekształcił cały ustrój prawny i pilnował, żeby go nie przekraczano. Potem ustalił Likurg, to co ma związek z wojną, mianowicie bractwa przysięgłe, trzydziestki i wspólne biesiady; nadto ustanowił eforów i gerontów. Po dokonaniu takich zmian cieszyli się Lacedemończycy dobrymi prawami, a Likurgowi po śmierci wzniesli świątynię i wysoko go czcili. Ponieważ zaś mieszkali w kraju żyznym, a liczba ludu była niemała, przeto rychło się wzmogli i doszli do wielkiego dobrobytu.

Źródło: Herodot, *Dzieje*, Warszawa 1959, s. 66.

Źródło B. Pseudo-Ksenofont¹, *Ustrój polityczny Aten* [fragment]

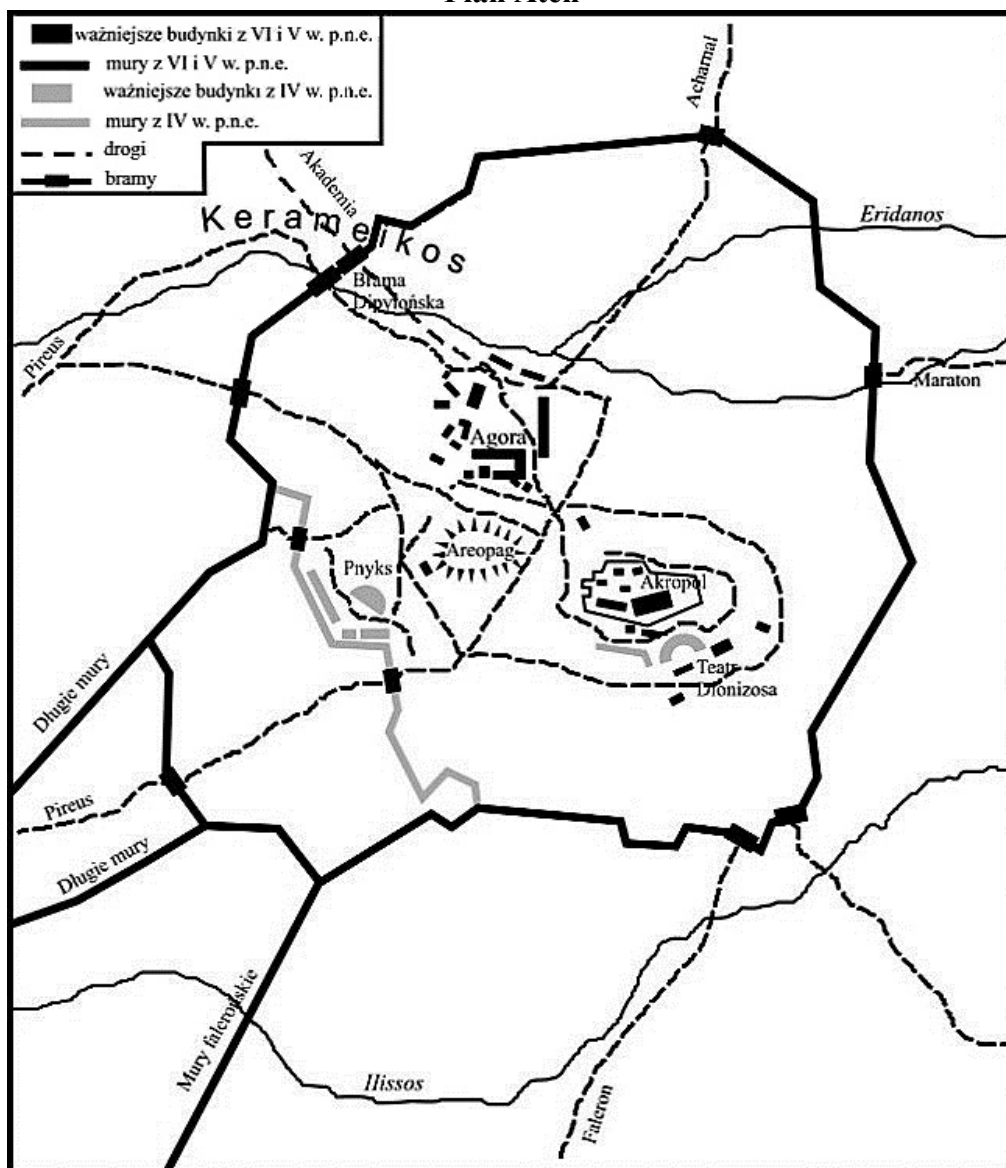
Po pierwsze więc wykażę, że biedacy oraz lud słusznie cieszą się tam lepszą pozycją od ludzi szlachetnego pochodzenia i zamożnych, ponieważ to lud właśnie stanowi załogę okrętów i tworzy potęgę państwa. Bo sternicy i ci, którzy podają wiosłarzom tempo, a także [...] pomocnicy sterników oraz budowniczości okrętów – oni są źródłem potęgi państwa w stopniu znacznie większym niż hoplici, ludzie szlachetnego pochodzenia oraz warstwy wyższe. Skoro taka jest sytuacja, wydaje się słuszne, aby każdy miał dostęp do urzędów czy to osiągalnych drogą losowania, czy też z wyboru i aby każdy obywatel, który zechce zabrać głos, mógł to uczynić bez przeszkód.

¹ Pseudo-Ksenofont, nieznany z imienia starożytny autor grecki żyjący w V wieku p.n.e.

Źródło: *Wybór źródeł do historii starożytnej*, pod red. A.S. Chankowskiego, Warszawa 1995, s. 36–37.

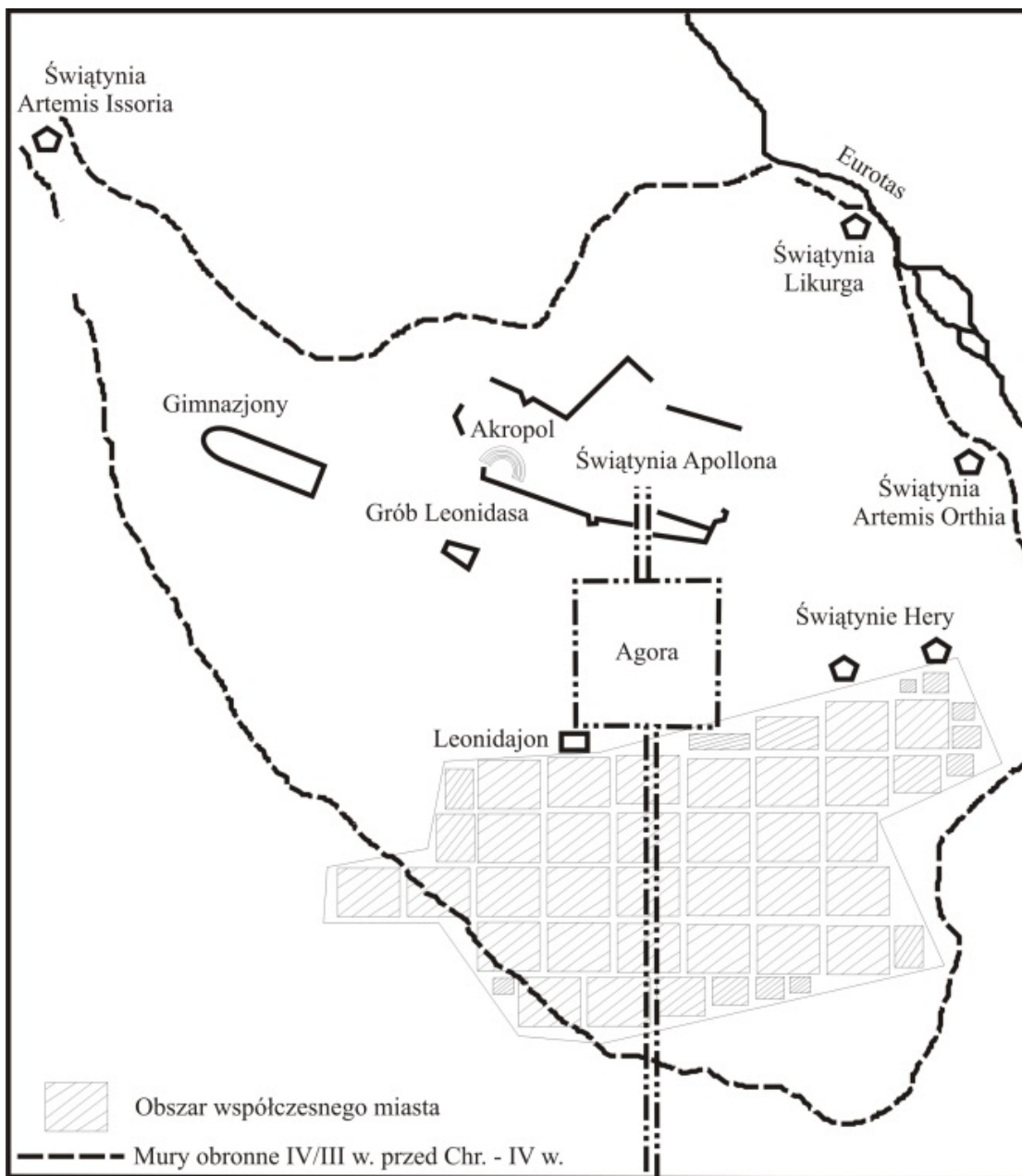
Źródło C.

Plan Aten

Na podstawie: M. Węcowski, *Starożytność klasyczna. Ćwiczenia źródłowe z historii dla szkół średnich*, Warszawa 1999, s. 152.

Plan Sparty

Na podstawie: R. Kulesza, *Starożytna Sparta*, Poznań 2003, s. 24.

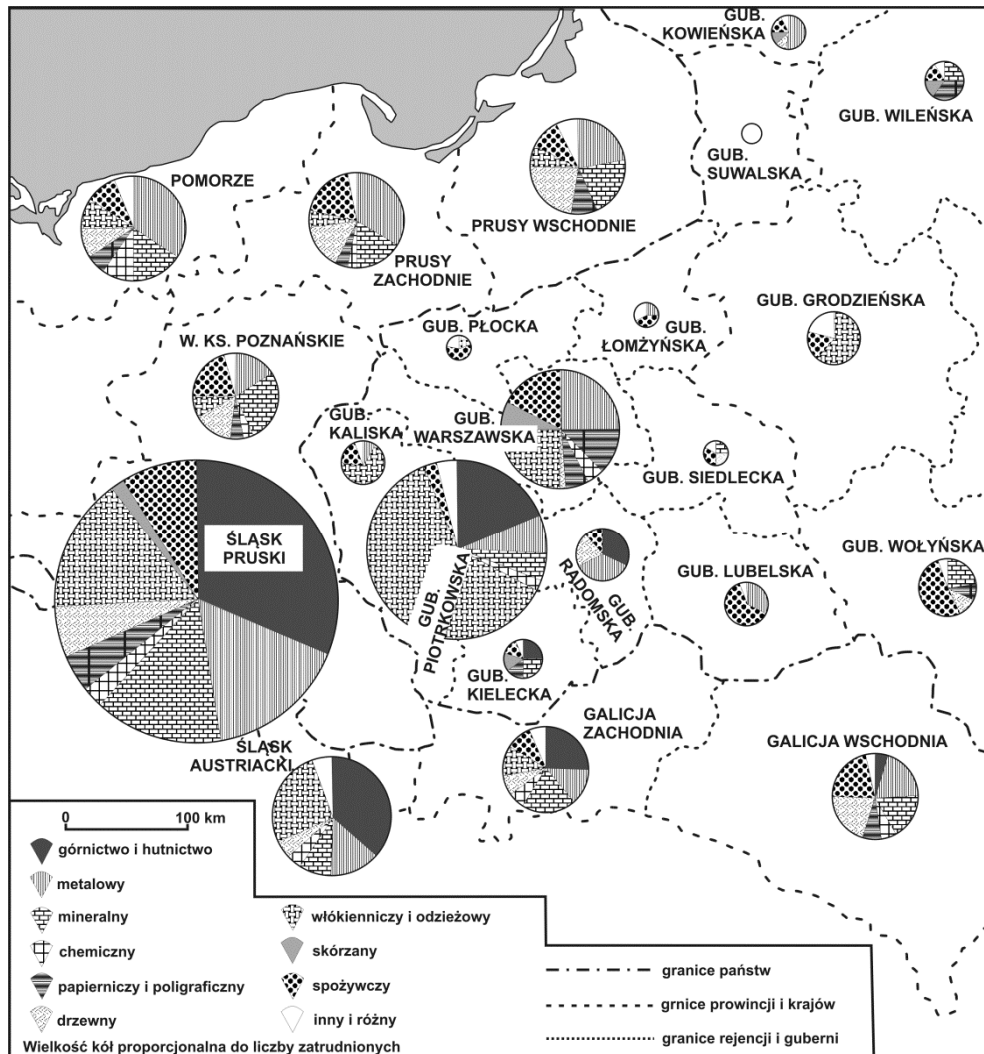
Materiały źródłowe do tematu 4.

Źródło A. Gospodarstwa chłopskie na ziemiach polskich w początkach XX w. (dane w procentach)

Wielkość gospodarstw (w ha)	Królestwo Polskie		Galicja		Poznańskie	
	liczba gospodarstw	powierzchnia	liczba gospodarstw	powierzchnia	liczba gospodarstw	powierzchnia
do 2 ha	25,0	5,0	42,5	16,0	67,0	6,0
2–5 ha	40,0	26,0	37,5	33,0	9,0	7,0
5–20 ha	33,0	56,0	19,0	40,0	19,0	47,0
powyżej 20 ha	2,0	13,0	1,0	11,0	5,0	40,0
	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Źródło: I. Pietrzak-Pawłowska, *Przemiany gospodarczo-społeczne w Królestwie Polskim*, [w:] *Historia Polski*, t. III 1850–1918, cz. II 1900–1914, Warszawa 1972, s. 101.

Źródło B. Mapa. Przemysł na ziemiach polskich i ościennych ok. 1910 roku

Na podstawie: *Dzieje Polski*, red. J. Topolski, Warszawa 1976, s. 539.

Źródło C. Tabela. Długość i gęstość sieci kolejowej na ziemiach polskich i ościennych w 1912 r. (w kilometrach)

Ziemie polskie i ościenne	Długość sieci	Na 1000 km ²	Na 100 tys. mieszkańców
Górny Śląsk	2910	119	190
Wielkie Księstwo Poznańskie	2890	97	135
Pomorze Gdańskie	2250	88	130
Galicja	4120	52	51
Królestwo Polskie	3596	28	28
Litwa i Białoruś	6350	21	49
Ukraina	3817	23	31

WYPRACOWANIE
na temat nr

BRUDNOPIS